

Saksframlegg

KOMMUNENS KIRKEPOLITIKK

Arkivsaksnr.: 04/39029

Forslag til innstilling:

1. Trondheim bystyre ønsker at den lokale kirke i Trondheim skal være en folkekirke som er en viktig ressurs og bidragsyter for å skape en god by å bo i. Trondheim bystyre ønsker også at Trondheim som kirkelig senter styrkes. Bystyret ønsker å nå disse målene ved:

- ❑ å samarbeide med kirkelig fellesråd og Nidaros domkirke for i fellesskap finne områder/tiltak som kan styrke byens posisjon og Nidaros domkirkes funksjon som åndelig senter, nasjonal helligdom, pilegrimsmål og turistmål,
- ❑ å arbeide for at Den norske kirke i Trondheim har tilfredsstillende rammevilkår til å gjennomføre sine oppgaver iht. kirkeloven,
- ❑ å arbeide for at kommunens tilskudd er tilfredsstillende til å sikre at kirkebyggene blir ivaretatt på en forsvarlig måte,
- ❑ å arbeide for at de verneverdige kirkene (spesielt middelalderkirkene) blir ivaretatt på en slik måte at de kulturhistoriske verdiene ikke går tapt, men sikres for framtidige generasjoner,
- ❑ å yte økonomisk støtte til menighetene og de kirkelige organisasjonene slik at de kan fortsette sitt diakonale arbeid og arbeid overfor barn – og unge,
- ❑ å yte økonomisk støtte til kirkemusikalsk virksomhet og andre kirkekulturelle arrangement,
- ❑ å legge til rette for og oppfordre til samarbeid mellom kommunale enheter og de enkelte menighetene.

2. Trondheim bystyre vil arbeide for at de økonomiske rammene for driften av byens kirkegårdene gjør det mulig :

- ❑ å tilby innbyggerne gravsted i nærheten av sitt bosted,
- ❑ å ha en parkmessig kvalitet på kirkegårdene.

Trondheim bystyre ber om at kirkelig fellesråd arbeider aktivt med tiltak som kan øke kremasjonsprosenten i Trondheim.

Saksutredning:

1. Saken gjelder.

Siste året har det fra politisk nivå vært etterlyst en kirkepolitisk debatt i kommunen. Jeg fremmer i denne saken forslag til mål knyttet til kommunens forpliktelser og ambisjoner i forhold til Den norske kirke.

2. Kirken som tradisjons- og kulturbærer

I mer enn tusen år har kirken vært en sentral del av det norske samfunnet både som institusjon, kulturbærer, tradisjonsformidler og livstolker. Kirken er en viktig del av vår felles kulturhistoriske arv. Den norske kirke er en folkekirke med ca. 87 % av befolkningen som medlemmer. Kirken har vært og er et naturlig samlingssted i glede og sorg. Den norske kirke er bærer av viktige fellesfunksjoner i vårt samfunn.

Denne saken omhandler kommunens forhold til Den norske kirke. Imidlertid fører økt religiøs og livssynsmessig pluralisme til at Den norske kirkes posisjon endres. Den norske kirke har ikke lenger enerådende plass som bærer av livssyn i det norske samfunnet. Det føre bl.a. til debatter om nåværende statskirkeordning, formålsparagrafer i skoler og barnehager og Den norske kirkes rolle som majoritetsreligion og kulturbærer.

3. Hva er Den norske kirke?

I Den norske kirke finnes det en rekke ulike syn på hva kirken er. Hvis en tar utgangspunkt i Kirkerådets utredning "Den norske kirkes identitet og oppdrag", skal Den norske kirke være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. I forslaget til strategiplan for Den norske kirke 2005-2008, som er behandlet på Kirkemøtet i 2004, er dette utdypet slik:

- **bekjennende**, ved at en stadig fornyes i troen på den treenige Gud
- **misjonerende**, ved at kirken lokalt og globalt vitner om forsoningen i Jesus Kristus
- **tjenende**, ved at kirken viser omsorg for medmennesker og arbeider for fred, rettferdighet og vern om skaperverket
- **åpen**, ved at kirken bygger fellskap med respekt for ulikheter

Storting og regjering har gitt sin tilslutning til denne beskrivelsen av kirken, bl.a. ved at dette er tatt inn i St.prp.nr.1. Det foreligger dermed en felles oppfatning av hva Den norske kirke skal være, selv om ulike politiske og kirkelige miljøer nok vil forstå og vektlegge disse begrepene forskjellig.

De statlige politiske myndigheter gir også føringer for den kirkelige virksomhet. I forslag til statsbudsjett 2004 skriver regjeringen bl.a.

"En viktig del av det kirkepolitiske målet er å legge til rette for gode rammebetingelser for kirkens arbeid. Både de organisatoriske, økonomiske og rettslige rammene er viktige i denne sammenheng. Den norske kirke er til stede i våre lokalsamfunn gjennom de 1.300 menighetene som kirken omfatter. Kirkene og kirkegårdene, gudstjenestelivet, kirkens arbeid blant barn og unge, det kirkemusikalske arbeidet, kirkens diakoni - alt dette er i våre menigheter og lokalsamfunn kilder til lokal identitet og tilhørighet og en viktig del av det totale kulturlivet. Kirkens valgte organer i menighetene, på regionalt og sentralt nivå, skal understøttes i det ansvaret de har for å forme kirkens framtid."

4. Oppgaver til den lokale kirken

Trondheim kommune

Utgangspunktet for oppgavebeskrivelsen for den lokale kirke er kirkelovens bestemmelser knyttet til menighetsråd, menighetsmøte og kirkelig fellesråd, tjenesteordning for menighetsprester, aktuelle bestemmelser i gudstjenesteboken og andre gjøremål som er pålagt av Kongen eller departementet.

Den lokale kirkes oppgaver er:

- Kirkelig administrasjon:
  - Service overfor brukerne
  - Saksforberedelse/oppfølging av menighetsrådenes virksomhet/møter
  - Arbeidsgiveransvar
  - Økonomi/budsjett
- Kirker:
  - Gudstjenester
  - Kirkelige handlinger (dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd)
  - Kirkebygg (drift, vedlikehold, utstyr, nybygg)
- Kirkegårder, gravkapell og krematorium:
  - Drift og vedlikehold
  - Maskiner og utstyr
  - Nyanlegg
- Andre kirkelige formål:
  - Kirkelig undervisning (trosopplæring mm)
  - Diakoni
  - Kirkemusikalsk virksomhet
  - Annet barne- og ungdomsarbeid
  - Samarbeidstiltak kirke, skole, lokalsamfunnet
  - Andre kulturaktiviteter
  - Informasjon (menighetsblader mm)
  - Annet menighetsarbeid

5. Forholdet mellom staten og kirken

Ved kongelig resolusjon 14. mars 2003 ble det oppnevnt et utvalg med oppgave å utrede forholdet mellom stat og kirke. Utvalget skal legge fram sin innstilling innen utgangen av 2005. Utvalget har fått følgende mandat:

Formålet med utredningen er å gi grunnlag for å treffe beslutning om statskirkeordningen skal videreføres, reformeres eller avvikles. Det legges til grunn at Den norske kirke fremdeles skal være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

Trondheim kommune

Med henblikk på formålet, skal utvalget vurdere:

- *Statskirkeordningen i sin helhet slik den er utformet og virker i Norge*
- *Mulige eller ønskelige reformer innenfor rammen av det en med rimelighet kan karakterisere som en statskirke.*
- *Alternativ til statskirkeordningen og overgangsordninger ved et eventuelt opphør av statskirkeordningen*
- *Finansiering av kirkelig virksomhet, herunder spørsmål knyttet til medlemsavgift, livssynsavgift, skatt og statlige/kommunale bevilgninger.*
- *Gravferdsforvaltningen.*
- *Ordninger for ivaretagelse av fredede og verneverdige kirker*
- *Eiendomsretten til kirker og kirkegårder, andre aktuelle eiendommer,*
- *Opplysningsvesenets fond m.v. ved et eventuelt opphør av statskirkeordningen.*
- *Hvilke konsekvenser foreslåtte endringer i kirkeordningen antas å ha for blant annet oppslutningen om Den norske kirke, for det åndelige liv, for kirkelig undervisning og diakoni, for vår kultur og for verdigrunnlag i vårt folk.*

En politisk behandling av denne utredningen kan medføre betydelige endringer i forholdet mellom staten og kirken, og dette vil igjen føre til endringer i det framtidige forholdet mellom kommunene og Den norske kirke.

6. Forholdet mellom kirken og kommunen

Fra 1500-tallet var Kongen kirkens fremste medlem, og styret ble utøvet gjennom Kongens embetsmenn. Dette ble i hovedsak videreført gjennom Grunnloven, som ikke etablerte kirken som selvstendig rettslig enhet i forhold til staten.

Mange ønsket likevel - ut fra prinsippet om folkesuverenitet i riksstyret - å gjøre folkestyret gjeldende for lokalforvaltningen i bygd og by. Dette førte til formannskapsloven av 1837. Ved innføring av formannskapslovene var herredene i stor grad sammenfallende med prestegjeldene. Først i 1860 ble det anledning til å dele prestegjeld i flere sokn, og herredene ble ofte delt for å være sammenfallende med soknet.

Herredene hadde flere oppgaver med egne kasser for disse oppgavene; f eks for kirke, skole og fattigstell. Skatten ble innkrevd samlet og fordelt på de ulike kassene. Dette danner igjen utgangspunkt for kommunen som styre i "kirkekassa" og som den lokale kirkens rettslige representant; en ordning som i hovedsak har vært videreført helt fram til ny kirkelov og gravferdslov av 1996.

Forholdet mellom kirken og kommunen reguleres nå av:

- Lov om Den norske kirke (kirkeloven), gjeldende fra 01.01.97.
- Lov om kirkegårder, kremasjon og gravferd (gravferdsloven), gjeldende fra 01.01.97.

Fra 01.01.97 er kommunen ikke lengre "kirkekasse", og kirken har nå en mer selvstendig rolle en tidligere. Hensikten med ny kirkelov var bl.a. å avklare soknets (menighetenes) rettslige stilling i forhold til kommunen. Soknet er den kirkelige grunnenheten og har fått en rettslig og administrativt selvstendig stilling.

Lovendringene fra 01.01.97 innebærer at kirke- og gravferdsforvaltningen nå er lagt til kirkelig fellesråd, og at kirkelig fellesråd skal forvalte de midler kommunen bevilger til kirkelig virksomhet.

Trondheim kommune

Kommunen har ansvaret for at Den norske kirke lokalt har tilfredsstillende økonomiske rammebetingelser i samsvar med det tilskuddsansvar som er hjemlet i kirkeloven og gravferdsloven.

7. Finansiering av Den norske kirke sin virksomhet

Den norske kirke har i dag 1620 kirkebygg og er organisert i ca. 1850 organisatoriske og administrative enheter: 1297 sokn, 434 fellesråd, 103 prostier, 11 bispedømmeråd og de sentralkirkelige råd/Kirkemøtet.

Kirkerådet har beregnet at det i 2002 kostet totalt kr. 3,7 milliarder å drifte Den norske kirke, inkl. drift av kirkegårder. Kirkerådet har imidlertid beregnet at kirkens ressursbehov i 2002 var kr. 5,1 milliarder. Dette betyr at Den norske kirke i 2002 hadde en underdekning på kr. 1,4 milliarder i forhold til det Kirkerådet har beregnet som nødvendig for at kirken skal utføre sine oppgaver.

Den norske kirke har flere ulike ”inntekstkilder”. Den viktigste finansieringskilden er kommunen. Over kommunebudsjettene finansieres det meste av lokalkirken (over kr. 2 milliarder). Det er en nær sammenheng mellom kommuneøkonomi og lokalkirkens økonomi. De årlige kommunale bevilgningene til Den norske kirke varierer fra litt over kr. 100 pr. innbygger til over kr. 2000 pr. innbygger. (Kilde: *Den norske kirke i tall, 2001*)

I tillegg finansieres ca. kr. 1 milliard av Den norske kirke direkte over statsbudsjettet. For den lokale kirken handler dette i hovedsak om lønn til presteskapet.

I tillegg til overføringene fra staten og kommunene mottar kirken inntekter fra private. Dette er inntekter fra ofringer, givertjeneste, testamentariske gaver og inntekter fra ulike kirkelige arrangement. I tillegg kommer diverse inntekter fra eventuelle eiendommer som forsamlingslokale, leiligheter og fra lokale fond. Disse inntektene blir i hovedsak benyttet til tiltak som stat og kommune har et begrenset økonomisk ansvar for, og dette er derfor en viktig finansieringskilde for kirkelig aktivitet som ikke er en del av gudstjenestelivet og de kirkelige handlingene. Dette utgjør i en rekke sokn en helt nødvendig del av den kirkelige økonomi. Uten disse inntektene ville lokalkirken mange steder ikke kunne utføre nødvendige oppgaver, og da særlig oppgaver innenfor menighetsrådenes ansvarsområde.

Når det gjelder kirkegårdene blir driften finansiert av tilskudd fra kommunen og ved innkreving av festeavgifter.

Den siste inntektskilden er det som kan kalles annen offentlig finansiering. Det gis tilskudd til kirkelig virksomhet over kulturbudsjettet, riksantikvarens budsjett, fylkesmanns budsjett og Opplysningsvesenets fond (note 1)

---

¹ Opplysningsvesenets fond eier mange presteboliger, prestegårder og festetomter. Avkastningen benyttes til kirkelige formål (Grunnloven §106)

Trondheim kommune

8. Kommunens tilskudd

Kommunen skal iht. kirkeloven § 15 og gravferdsloven § 3 yte tilskudd til:

- ❑ utgifter til bygging, drift og vedlikehold av kirker,
- ❑ utgifter til anlegg og drift av kirkegårder og krematorier,
- ❑ utgifter til stillinger for kirketjener, klokker og organist/kantor ved hver kirke, og til daglig leder av kirkelig fellesråd,
- ❑ driftsutgifter for fellesråd og menighetsråd, herunder utgifter til administrasjon og kontorhold,
- ❑ utgifter til lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring,
- ❑ utgifter til kontorhold for prester.

Iht. kirkeloven § 15 tredje ledd skal utgiftsdekningen gi grunnlag for at de gudstjenester biskopen forordner kan gjennomføres, at nødvendige kirkelige tjenester kan ytes, at arbeidsforholdene for kirkelige tilsatte er tilfredsstillende og at menighetsråd og fellesråd har tilstrekkelig administrativ hjelp.

Det er ikke gitt sentrale normer for nivået på utgiftene – f.eks. er det ikke fastsatt noen norm for hvor mye det koster å avholde en forordnet gudstjeneste eller gjennomføre en gravferd.

Iht. gravferdsloven skal kommunen dekke fellesrådets utgifter til anlegg, drift og forvaltning av kirkegårdene.

I tillegg kan kommunen også yte tilskudd til kirkelig undervisning, diakoni, kirkemusikk og andre kirkelige tiltak i soknene.

Det er forutsatt i lovverket at det i alle sokn skal være aktiviteter utover de forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger. Selv om det ikke er satt rammer for hvilke aktiviteter som kan finne sted, har lovgiver valgt å markere undervisning, kirkemusikk og diakoni som hovedområder.

For kommunen vil det være viktig å vurdere disse aktivitetene i lys av den betydning de har for kommunens samlede kultur- og omsorgsarbeid.

9. Trondheim kommunes tilskudd til kirkelig fellesråd

I 1999 foretok Trondheim kommune og kirkelig fellesråd en gjennomgang av kirkesektoren, for å få fram opplysninger om hvilke aktiviteter kommunen etter kirkeloven er forpliktet til å yte tilskudd til, og hvilke aktiviteter kommunen står fritt til å yte tilskudd til. Dette arbeidet resulterte i rapporten *Ny kirkelig lovgivning - konsekvenser for kirkesektorens aktiviteter*. Bystyret behandlet denne rapporten i juni 1999, sak 94/1999. Rapporten konkluderte med at tilskuddet fra Trondheim kommune til kirkelig fellesråd var tilstrekkelig til at fellesrådet kunne gjennomføre sine basisoppgaver, jfr. kirkeloven § 15 1. og 3. ledd. Imidlertid anbefalte utvalget at nivået på noen basisoppgaver burde heves, og bystyret økte fellesrådets tilskudd i 1999 med kr. 2,5 mill.

I perioden 2000 – 2005 har tilskuddet til fellesrådet årlig blitt pris- og lønnsjustert. I tillegg er tilskuddet til kirken reelt økt med ca. kr. 2,6 mill. Av dette er det bl.a. gitt kr. 1 mill. i tilskudd til kirkens diakonale arbeid. I samme periode er tilskuddet til drift av kirkegårdene i tillegg reelt økt med ca. 2,4 mill. Dette er tilskuddsøkninger knyttet til styrking av sommervedlikeholdet av kirkegårdene og økt tilskudd som følge av økt kirkegårdsareal.

Til tross for økte tilskudd, fikk fellesrådet i 2003 et underskudd på kr. 2,3 mill. Fellesrådet har i løpet av 2004 igangsatt innsparinger og aktivitetsreduksjoner, men tiltakene er ikke tilstrekkelige til å unngå at

Trondheim kommune

fellesrådet også i 2004 får et driftsunderskudd. En del av fellesrådets aktivitetsreducerende tiltak i 2004, vil bli videreført i 2005.

Kirkevergen har tidligere opplyst at årsaken til underskuddene er knyttet til at driften av kirker og menigheter i flere år har hatt en overaktivitet på ca. 2 – 2,5 mill pr. år, mens driften av kirkegårdene har vært i samsvar med budsjettet.

Vedlagt følger en redegjørelse fra kirkevergen om kirkelig fellesråd sin budsjettsituasjon for 2005 (jfr. vedlegg). Kirkevergen gir følgende oppsummering av kirkelig fellesråd sin økonomiske situasjon for 2005:

Etter kirkevergens oppfatning er den økonomiske situasjonen for Kirkelig fellesråd i Trondheim generelt svært stram. For å kunne styre virksomheten innenfor de økonomiske rammene som er gitt, er det ved inngangen til 2005 nødvendig å være:

- *svært varsom ved utlysning av ledige stillinger,*
- *svært varsom ved inntak av vikarer,*
- *svært tilbakeholden ved innkjøp av inventar og utstyr*
- *og prioritere hardt mellom de ulike behovene for vedlikehold.*

Det er i en slik situasjon en stor utfordring å motivere ansatte til fortsatt entusiastisk innsats. Det er også en stor utfordring å legge til rette for økt frivillig innsats ute i menighetene – både i forhold til personer som bruker av sin fritid og personer som bruker av sine egne midler gjennom faste givertjenester.

10. En kommunal kirkepolitikk

I utformingen av en kommunal kirkepolitikk, har jeg tatt utgangspunkt i følgende områder:

- ❑ Trondheim som kirkelig senter og hovedsete for Den norske kirke
- ❑ Kommunens rolle i forhold til den lokale kirken i Trondheim
- ❑ Drift og vedlikehold av kirkegårder

Trondheim som kirkelig hovedsete

Trondheim har en sentral plass i Den norske kirke og i norsk kirkehistorie. Først og fremst pga. den rollen Nidaros domkirke har hatt gjennom historien.

Iht. den vedtatte kommuneplanen for Trondheim 2001 – 2012 er det et langsiktig mål at Trondheim i 2010 skal være hovedsete for Den norske kirke og Trondheim som kirkelig senter skal styrkes. Dette kan skje ved at en arbeider for at Kirkerådet lokaliseres til Trondheim og at Kirkemøtet legges permanent til Trondheim. Det synes i dag lite aktuelt å foreta en flytting av Kirkerådet, men fremdeles er det mulig å arbeide for en framtidig permanent lokalisering av Kirkemøtet til Trondheim. En styrking av Trondheim som kirkelig senter kan også skje gjennom en styrking av den lokale kirke i Trondheim og gjennom en bevist satsing på Nidaros domkirke som et åndelig sentrum i Norge.

Nidaros domkirke og Erkebispegården står sentralt i norsk kirkehistorie og byggingen av nytt servicebygg og permanent utstilling av kronregaliene i 2006, vil styrke kirkens og byens posisjon både nasjonalt og internasjonalt.

Nidaros domkirkes historie og Trondheim bys historie henger tett sammen, og

Trondheim kommune

Nidaros domkirke er både menighetskirke for Nidaros domkirkes menighet, Trondheim bys hovedkirke, bispedømmets hovedkirke, nasjonalhelligdom og internasjonalt pilegrimsmål.

Kirken har i tillegg viktige funksjoner som vertskapskirke for store nasjonale og internasjonale begivenheter. Domkirkens sentrale posisjon medfører en forpliktelse til å representere Trondheim kommune, Nidaros bispedømme og Den norske kirke ved særskilte anledninger.

Nidaros domkirke er et av Norges fremste turistmål og Trondheims hovedattraksjon. Årlig besøkes kirken av 400 000 besøkende. Både Trondheim kommune og Den norske kirke tildeles vertskap for internasjonale og nasjonale arrangement som utløser store behov for ressurser hos begge parter. Eksempler på dette er VM på ski i 1997, bryllupet mellom prinsesse Märtha Louise og Ari Behn, Trondheim kommunes 1000-årsfeiring, Kongeparets 60-årsfeiring i 1997 og ikke minst den årlige gjennomføringen av Olavsfestdagene.

Kongehuset og representanter fra regjeringen og stortinget er ofte representert ved slike arrangement. Protokollmessig involveres både kirken og kommunen.

Alle disse større arrangementene forutsetter et nært samarbeid mellom kirken og kommunen.

Nidaros domkirke er også en av de mest sentrale kulturinstitusjonene i Trondheim. I 2003 ble det gjennomført 163 konserter med ca. 70 000 publikummere, 585 gudstjenester med ca. 70 000 besøkende og kirken har 4 kor som har et meget høyt kunstnerisk nivå. Kirken samarbeider tett med ulike festivaler i Trondheim, flere lokale utdanningsinstitusjoner, mange ulike orkestre og kor og har også samarbeid med andre ulike nasjonale og internasjonale institusjoner og foreninger.

For Trondheim har Nidaros domkirke meget sentrale oppgaver og kirken har en særstilling i Trondheim.

For ytterligere å styrke byens posisjon som kirkelig senter, bør det arbeides videre med:

- samarbeide med kirkelig fellestråd og Nidaros domkirke for i fellesskap å finne områder/tiltak som kan styrke byens posisjon og Nidaros domkirkes funksjon som åndelig senter, nasjonalhelligdom, pilegrimsmål og turistmål.

Kommunens rolle i forhold til den lokale kirken i Trondheim

Menigheten er den grunnleggende organisatoriske enheten i Den norske kirke, og har en rettslig og administrativt selvstendig stilling. Den lokale kirkens beslutninger, prioriteringer og oppgaver utøves av menigheten. Fellestrådet er kirkekasse og har ansvaret for forvaltning av den lokale kirkes økonomi.

Kommunens rolle og oppgave er i hovedsak å yte tilskudd til den kirkelige aktivitet i kommunen. Kommunens kirkepolitikk avspeiles gjennom størrelsen på det kommunale tilskuddet til Den norske kirke. Det kommunale tilskuddet er styrende for den aktivitet den lokale kirken kan ha i den enkelte kommunen.

I 2003 var Trondheim kommunes netto utgifter til Den norske kirke kr. 241.- pr. innbygger. Gjennomsnittet for ASSS – kommunene (note 2)(Aggregerte Styringsdata for Samarbeidende Storkommuner) var kr. 305.- pr. innbygger. Dersom Trondheim kommune sitt tilskudd skal være på nivå med gjennomsnittet for ASSS – kommunene, må tilskuddet økes med ca. kr. 10 mill.

---

2 ASSS - kommuner er Trondheim, Bergen, Stavanger, Bærum, Kristiansand, Fredrikstad, Tromsø, Drammen og Sandnes.

Trondheim kommune

Jeg har i mine budsjettframlegg de senere årene pekt på at det er usikkert om kommunens tilskudd til kirkelig fellestråd dekker de lovpålagte utgiftene, at det er stor avstand mellom kirkelig fellestråd sine budsjettspørsmål og kommunens tilskudd, og at fellestrådet i Trondheim får lavere tilskudd enn det som ytes fra andre større kommuner.

I Trondheim kommune er det i stor grad sammenfall mellom å være medlem av kirken og innbygger i kommunen. Det er derfor viktig at kommunen ikke primært oppfatter kirken som en lovpålagt utgiftspost, men at kommunen oppfatter kirken som en viktig ressurs og bidragsyter for å skape gode lokalsamfunn.

De 21 menighetene i Trondheim driver en mangfoldig virksomhet innen diakoni, kulturtiltak og tiltak for barn og unge. Virksomheten foregår i stor grad gjennom et samarbeid mellom kirkelig ansatte og frivillige i menighetene, og ofte i samarbeid med kommunale enheter som sykehjem, hjemmebasert omsorg, helsesøster, musikk- og kulturskolen og frivillige aktører innen byens musikkliv. Aktiviteten varierer i type og omfang fra menighet til menighet, men det er samtidig mange felles trekk.

Diakonalt arbeid dreier seg blant annet om:

- ❑ sosiale hyggetreff,
- ❑ besøkstjeneste/hjemmebesøk hos enkeltpersoner,
- ❑ sorggrupper,
- ❑ tilrettelagte gudstjenester/andakter/sangstunder,
- ❑ fellesturer til interessante steder i Trøndelag,
- ❑ innsamlingsaksjoner.

Eksempler på dette er samarbeid med Kirkens Nødhjelp og Adresseavisens juleinnsamling, kafévirksomhet som i Bydelshuset på Lademoen, sorggruppe for barn som har mistet faren sin (samarbeid med helsestasjon), besøkstjeneste som på Heimdal, julemiddag i Berg kirke, blomsterdag ved Persaunet sykehjem, organiserte hyggetreff for eldre med hjelp til informasjon om ulike offentlige tjenester som på Strindheim og samarbeid med politi, skole og sosiale tjenester om bedring av ungdomsmiljø som på Heimdal.

Kulturtiltak dreier seg blant annet om:

- ❑ et variert spekter av konserter i kirkene med deltagelse fra amatører og profesjonelle,
- ❑ samarbeid med skolekorps, lokale kor og orkestre,
- ❑ barnekor, tensingkor og familiekor i menigheters regi
- ❑ og deltagelse av mindre grupper og enkeltmusikere i gudstjenester.

Eksempler på dette er musikkskoleelever som deltar i ulike sammenhenger, Ranheim mannskor som har egen konsert i kirken om høsten, Luciakonsert med barnekor, Byåsen skoleorkestre som spiller på menighetens julemiddag og et stort antall større og mindre konserter som i Ilen kirke.

Tiltak for barn og unge dreier seg eksempelvis om:

- ❑ åpent lekested,
- ❑ datagrupper med vekt på sosial sammenkomst,
- ❑ korttilbud med et sterkt sosialt aspekt,
- ❑ speidervirksomhet,
- ❑ ulike klubber.

Trondheim kommune

Eksempler på dette er fredagsklubben på Heimdal, åpen barnehage på Kolstad, åpent lekested som på Ranheim, internetcafé som på Hoeggen og barnegospel som på Byåsen.

Kommunen yter tilskudd til dekning av lønnsutgiftene til diakonene og organistene, og kommunen yter i enkelte tilfeller direkte tilskudd til ulike tiltak og arrangement, men ut over dette blir det meste av menighetenes diakonale arbeid, barne- og ungdomsarbeid og kulturelle tilbud finansiert med menighetenes egne midler. Menighetenes innsats på disse områdene er med på å løse viktige samfunnsoppgaver. I tillegg til menighetenes aktiviteter, finnes det i Trondheim en rekke kirkelige organisasjoner/institusjoner som gjør en viktig og omfattende innsats overfor kommunens innbyggere. Eksempler på dette er Frelsesarméen, Kirkens Bymisjon, Kirkens SOS og Kristens Interkulturelt Arbeid (KIA). Flere av disse organisasjonene mottar økonomiske tilskudd fra kommunen.

For Trondheim kommune er det en stor utfordring å yte tilstrekkelig tilskudd til driften av Den norske kirke, slik at kirken har tilfredsstillende økonomiske rammebetingelser for sin virksomhet. Imidlertid vil kommunens tilskudd til Den norske kirke, som for alle andre ansvarsområder for kommunen, til en hver tid være avhengig av kommunens økonomiske evne. Uavhengig av kommunens nåværende tilskuddsnivå, bør kommunen ha som mål:

- å arbeide for at Den norske kirke i Trondheim har tilfredsstillende rammevilkår til å gjennomføre sine oppgaver iht. kirkeloven,
- å arbeide for at kommunens tilskudd er tilfredsstillende til å sikre at kirkebyggene blir ivaretatt på en forsvarlig måte,
- å arbeide for at de verneverdige kirkene (spesielt middelalderkirkene) blir ivaretatt på en slik måte at disse kulturhistoriske verdiene ikke går tapt, men sikres for framtidige generasjoner. Her vil det være viktig at kommunen i samarbeid med fellesrådet arbeider for at staten bidrar økonomisk, eventuelt at staten overtar ansvaret for de mest verneverdige kirkebyggene
- å yte økonomisk støtte til menighetene og de kirkelige organisasjonene slik at de kan fortsette sitt diakonale arbeid og arbeid overfor barn – og unge,
- å yte økonomisk støtte til kirkemusikalsk virksomhet og andre kirkekulturelle arrangement,
- å legge til rette for og oppfordre til samarbeid mellom kommunale enheter og de enkelte menighetene.

Drift og vedlikehold av byens kirkegårder

Forvaltning og drift av byens kirkegårder er iht. kirkeloven og gravferdsloven tillagt kirkelig fellesråd. Utgiftene til drift av kirkegårdene dekkes med kommunale tilskudd og ved innkreving av festeavgifter.

I 2003 var Trondheim kommunes netto utgifter til drift av kirkegårder og krematorium kr. 42.- pr. innbygger, mens gjennomsnittet for ASSS - kommunene var kr. 61.- pr. innbygger. Dersom Trondheim skulle ligget på nivå med gjennomsnittet for ASSS – kommunene måtte tilskuddet økes med ca. kr. 3 mill.

Det har ikke tidligere vært en politisk debatt i bystyret om kommunens kirkegårdspolitik. Imidlertid har bystyret gjennom behandling av reguleringsplaner, arealplaner og det årlige investeringsbudsjettet, lagt rammer for utbyggingen av byens kirkegårder. I tillegg har bystyret tidligere vedtatt at det bør igangsettes tiltak slik at kremasjonsprosenten økes i Trondheim.

Trondheim kommune

Eksisterende kirkegårder og planlagte utvidelser/nyanlegg, medfører at Trondheim vil få følgende kirkegårdsstruktur:

- ❑ de fleste innbyggere vil få tilbud om gravsted i nærheten av sitt bosted
- ❑ det vil være flere større kirkegårder plassert både øst, sør og vest i byen
- ❑ for å øke kremasjonsprosenten gjenåpnes Domkirkegården og Ila kirkegård for urnenedsetting,
- ❑ det anlegges både anonyme og navnedde (note 3) minnelunder på alle byens kirkegårder.

På nåværende tidspunkt har jeg ikke noen forslag til at kommunen skal endre sin politikk i forhold til plassering av byens kirkegårder. Jeg vil likevel bemerke at kommunen også på dette området har en utfordring når det gjelder å bevilge nok driftsmidler til at byens kirkegårder kan få en parkmessig kvalitet og bli et attraktivt tilskudd til byens øvrige grønnstruktur.

Tros- og livssynsfunn utenfor Den norske kirke er opptatt av hvilken myndighet som skal forvalte våre kirkegårder. I brev av 10.11.2004 retter Human - Etisk Forbund i Sør-Trøndelag en henvendelse til Trondheim kommune, der de ber Trondheim kommune om å starte en politisk prosess med det formål å overføre forvaltningsansvaret for våre felles gravplasser fra kirkens organer til kommunen. Human - Etisk Forbund begrunner sitt standpunkt med :

” I henhold til Gravferdsloven er det kirkelig fellesråd (menighetsrådene) som har den daglige forvaltningen av gravplassene (kirkegårdene), mens kommunen dekker alle kostnadene over sitt budsjett. For ikke-kristne kan det føles krenkende å henvende seg til dette trossamfunnet med private spørsmål om gravferd og gravsted. Likeverd tilsier at her må kommunen som offentlig felleskap inneha denne forvaltningen. I henhold til Gravferdsloven §23 kan kommunen med departementets godkjenning ta over dette ansvar og forvaltning. Kommunene Oslo, Sandefjord og Modum ha som eksempel allerede realisert dette. ”

Drift av kirkegårder er en fellesoppgave som kirkelig fellesråd utfører for hele befolkningen og ikke bare for medlemmer av Den norske kirke. Det statlige utvalget (jfr. pkt. 5) som utreder statskirkeordningen, har bl.a. fått mandat til å se på den framtidige gravferds-forvaltningen. En politisk behandling av statskirkeordningen kan derfor i framtiden medføre endringer i forvaltningen av kirkegårdene. I et samfunn med økende religiøs og livssynsmessig pluralisme, er det et spørsmål om det ikke vil være mer korrekt at kommunene overtar forvaltningen og driften av kirkegårdene. Med nåværende lovgiving kan kommunene imidlertid ikke overta forvaltningen og driften av kirkegårdene, med mindre kirkelig fellesråd ber kommunen om å overta dette ansvaret.

Rådmannen i Trondheim, 10.12.2004

Gerhard Dalen
kommunaldirektør

Espen A. Johansen
rådgiver

---

3 Navnedde minnelunder: felles gravstøtte med ca. 30 navn, vedlikeholdet ivaretas av kirkelig fellesråd

Vedlegg: 1

VEDLEGG TIL SAK OM KOMMUNENS KIRKEPOLITIKK

NOTAT OM RESSURSSITUASJONEN FOR KIRKELIG FELLESRÅD OG TRONDHEIM KOMMUNES TILSKUDD

Skrevet av: Vidar Halsteinli, kirkeverge

Dato: 09.12.04

Oppsummering

Etter kirkevergens oppfatning er den økonomiske situasjonen for Kirkelig fellesråd i Trondheim generelt svært stram. For å kunne styre virksomheten innenfor de økonomiske rammene som er gitt, er det ved inngangen til 2005 nødvendig å være

- svært varsom ved utlysning av ledige stillinger,
- svært varsom ved inntak av vikarer,
- svært tilbakeholden ved innkjøp av inventar og utstyr
- og prioritere hardt mellom de ulike behovene for vedlikehold.

Det er i en slik situasjon en stor utfordring å motivere ansatte til fortsatt entusiastisk innsats. Det er også en stor utfordring å legge til rette for økt frivillig innsats ute i menighetene – både i forhold til personer som bruker av sin fritid og personer som bruker av sine egne midler gjennom faste givertjenester.

Muligheter med dagens økonomiske rammer

Stramme økonomiske rammer gjør det nødvendig å prioritere grunnbemanning høyt for å kunne gjennomføre nødvendige kirkelige tjenester. Grunnbemanningen skal gjøre menighetene i stand til å dekke oppgaver knyttet til gjennomføring av forordnede gudstjenester, samt gjennomføring av kirkelige handlinger som vielser og konfirmasjon i tillegg til begravelser. Kirketjener, organist og menighetssekretær (sammen med presten) er de primære medarbeiderne som sørger for at kirkelige tjenestene blir utført. Grunnbemanningen inkluderer også de som arbeider på kirkegårdene slik at en tilfredsstillende gravferdstjeneste kan utføres.

Hvilket grunnlag gir den økonomiske situasjonen for kirkelig aktivitet ved inngangen til 2005?

- Bemanningen er på grensen i forhold til å gjennomføre forordnede gudstjenester. Pr. dato gjør enkelte vakante stillinger at situasjonen er prekær i noen kirker. Men selv ved tilsetning i de stillinger som er opprettet, er det usikkert om alle forordnede gudstjenester, samt andre nødvendige kirkelige handlinger lar seg gjennomføre.
- Usikkerheten er knyttet til at både kirketjener og organiststillinger mange steder er deltidsstillinger som igjen legger begrensninger på omfanget av kirkelig aktivitet som disse kan medvirke i.

Trondheim kommune

- Videre er budsjettet så stramt at det er vanskelig å finne rom for å leie inn vikar i forbindelse med månedlig weekendfri, noe kirkelig ansatte har krav på.

Ressurssituasjonen for kirkelig fellesråd gjør at antall kateketer og diakoner i Trondheim er lavt. Om ikke den diakonale virksomheten er lovpålagt, så representerer den en av kirkens hovedutfordringer i en tid med økende ensomhet, økende antall eldre, personer med psykiske lidelser skal finne sin plass i nærmiljøet, barn og ungdom som opplever tøffe oppvekstvilkår i forhold til å lykkes – og mange opplever psykisk relaterte lidelser i barne- og ungdomstiden. På dette området har Trondheim kommune og kirken en felles oppgave og et felles ønske om å kunne gjøre Trondheim til en god by å bo i.

Ved inngangen til 2005 er menighetenes aktiviteter preget av

- En variert og omfattende aktivitet på det diakonale området – et område hvor kirkelig og frivillig arbeid møter kommunalt arbeid innen omsorgsfeltet.
- Høy aktivitet på det kulturelle området med et uttall av lokale og bysentrale arrangementer knyttet til kirkene

Men:

- Situasjonen er preget av at ildsjeler er i ferd med å gå tomme for krefter.
- Pga vakante stillinger ligger det diakonale delvis ”nede” i enkelte menigheter
- Den stramme økonomiske situasjonen legger begrensninger på menighetens utadrettede virksomhet rettet mot barn, unge, familier og eldre spesielt. De diakonale ressursene strekker ikke til i forhold til å mobilisere privatpersoner i besøksordninger og annen frivilling innsats slik mange menigheter ser muligheter for.
- Mange menigheter mangler kateketer til å drive et utadrettet barne- og ungdomsarbeid.

Om kirker og menighetskontorer

- Innenfor stramme økonomiske rammer blir det prioritert å holde kirker og menighetskontorer åpne – for gudstjenester, seremonielle handlinger, kontakt med brukere og annen aktivitet.
- Vedlikehold er redusert til det strengt nødvendige og holdes på et nivå som gjør at større rehabiliteringsbehov oppstår.
- Orglene i byens kirker får ikke nødvendig vedlikehold og kvaliteten forringes ytterligere.

Om kirkegårdene

- Gravferdsvirksomheten prioriteres slik at den oppleves som sømmelig av pårørende og andre sørgende.
- Vedlikeholdet av kirkegårdene er redusert slik at parkmessig kvalitet ikke oppnås.
- Sommervedlikeholdet er redusert til gressklipping og stell av private gravsted.
- Vedlikeholds nivået er slik at større rehabiliteringsbehov bygges opp og fare for tredje person kan oppstå.

Trondheim kommune

Om stillinger i menighetene

Det er per dato totalt sett 109 stillinger knyttet til menighetene i Trondheim. Av dette er 92 stillinger besatt ved utgangen av november.

- Besatte stillinger for diakoner utgjør 5,4 årsverk hvorav 1,5 årsverk finansieres med statlig tilskudd (via bispedømmet)
- Besatte stillinger for kantorer utgjør 14,4 årsverk hvorav 1,5 årsverk finansieres med statlig tilskudd (gjelder Domkirken)
- Besatte stillinger for kateketer og menighetspedagoger utgjør 7,1 årsverk hvorav 2,1 årsverk finansieres av givertjenester i menighetene.

Om vakante stillinger

Ved utgangen av november 2005 har Kirkelig fellesråd totalt 17 vakante stillinger knyttet til menighetenes virksomhet. I enkelte av stillingene er det for tiden satt inn vikar (gjelder blant annet kirketjener og renhold).

- For diakoner er det syv vakante stillinger. Dette utgjør 6 årsverk.
- For kirketjenere er det tre vakante stillinger, som utgjør 1,65 årsverk.
- For kantorer er det tre stillinger, som utgjør 1,35 årsverk.

Som en del av budsjettarbeidet for 2005 arbeides det med å klargjøre det budsjettmessige grunnlaget for å tilsette i vakante stillinger.